

Maksusuunnitelman kirjallinen vahvistaminen ulosotossa

KANTELU

Kantelija on 10.12.2020 oikeuskanslerille toimittamassaan kantelussa arvostellut ulosottomies A:n menettelyä. Kantelijan mukaan hän oli tehnyt ulosottomiehen kanssa puhelimitse maaliskuussa 2019 maksusopimuksen, jotta työnantaja ei näkisi hänen olevan ulosotossa. Menettely oli sopinut ulosottomiehelle, joka oli laskenut ulosottomaksujen määrän kantelijan lähettämien palkkatodistusten mukaisesti. Kantelija on kertonut maksaneensa sopimuksen mukaisesti maksuja noin kahden vuoden ajan.

Kantelija kirjoittaa, että ulosottomies ei kuitenkaan virallistanut sopimusta ja kantelijalle tehtiin ulosmittaus joulukuussa 2020 ulosottomiehen vaihduttua. Kantelija toteaa, että hän ei saa vapaakuukausia maksuista eivätkä ulosoton taulukkomaksut lopu 18 kuukauden maksujen jälkeen, koska ulosottomies ei ollut virallistanut sopimusta. Kantelija oli luullut, että ulosottomies oli tehnyt asiassa virallisen sopimuksen, koska kantelija on saanut jokaisen maksun jälkeen kuitit, jotka ovat näkyneet myös ulosoton sähköisessä asiointipalvelussa.

SELVITYS

Olen pyytänyt valtakunnanvoudin kansliaa hankkimaan kantelun tutkimiseksi tarpeellisen selvityksen sekä antamaan lausuntonsa asiasta.

Valtakunnanvoudin kanslia on toimittanut pyydetyn selvityksen ja 19.10.2021 päivätyn lausunnon, jotka toimitetaan kantelijalle ratkaisun ohessa.

RATKAISU

Sovellettavia säännöksiä

Ulosottokaaren 1 luvun 19 §:n mukaan ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla.

Ulosottokaaren 4 luvun 59 §:n 1 momentin mukaan ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijasta vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman, jos velallinen tekee uskottavaksi, että hän suorittaa suunnitelman mukaisesti ulosottomiehelle säännönmukaisen taikka luvun 51, 51 a tai 52–54 §:ssä tarkoitetun määrän. Ulosottomiehen tulee vaatia velalliselta vähintään kerran vuodessa selvitys tulopohjaan kuuluvista tuloista ja etuuksista.

Säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä ([HE 13/2005 vp](#) s. 88-89) on muun ohella tuotu esille, että ulosottomiehen laatima maksusuunnitelma ei voi määrällisesti poiketa palkan ulosmittauksesta eikä ulosottomies voi ilman hakijan suostumusta rajoittaa sitä määrää, mihin tällä on palkan ulosmittauksessa oikeus. Lisäksi on todettu, että käytännössä kirjallinen maksusuunnitelma laadittaisiin ulosoton tietojärjestelmän avulla. Maksusuunnitelman vahvistamista koskevaan ulosottomiehen päätökseen saisi hakea muutosta tavanomaiseen tapaan.

Ulosottokaaren 4 luvun 52 §:n mukaan sen jälkeen, kun palkan ulosmittaus on jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden, ulosmittaus on keskeytettävä määräajaksi (*vapaakuukaudet*) pykälässä tarkemmin säädetyin edellytyksin. Pykälän 3 kohdan mukaan velallisella on oikeus vapaakuukausiin, jos velalliselle on aiheutunut covid-19-epidemiasta tai siitä johtuvista poikkeusoloista johtuva väliaikainen maksuvaikeus; tai 4 kohdan mukaan keskeyttämiseen on muu erityinen syy.

Vapaakuukausia koskeva pykälä on ollut väliaikaisesti muutetussa muodossaan voimassa 1.5.2020 lukien. Tätä ajankohtaa aiemmin säännös oli edellä lausutun sisältöinen lukuun ottamatta covid-19-epidemiasta lausuttua. Säännöksessä mainitun erityisen syyn osalta hallituksen esityksessä on todettu, että tällainen voi olla esimerkiksi velalliselle tai hänen perheelleen tärkeä kertahankinta, kuten silmälasit tai kodinkone ([HE 13/2005 vp](#) s. 83).

Ulosoton täytäntöönpanotoimenpiteistä sekä muista paikallisten ulosottoviranomaisten suoritteista peritään ulosottomaksuja valtiolle sen mukaan kuin ulosottomaksuista annetussa laissa (34/1995) säädetään. Lain 5 § 4 momentin mukaan sen jälkeen, kun velalliselta on peritty toistuvaistulon ulosmittauksessa edeltäneen kahden vuoden aikana taulukkomaksuja yhteensä vähintään 18 kuukauden ajalta, taulukkomaksun perintää ei jatketa. Saman pykälän 5 momentin mukaan ulosottomiehen päätöksellä taulukkomaksu tai osa siitä voidaan jättää perimättä, jos velallinen on suorittanut kertymään nähden huomattavan määrän taulukkomaksuja. Taulukkomaksu tai muu ulosottomaksu voidaan lisäksi jättää kokonaan tai osittain perimättä, jos siihen on perusteltu syy tai jos maksun periminen olisi kohtuutonta.

Selvitys

Valtakunnanvoudin kanslia on todennut lausunnossaan, että maksusuunnitelman vahvistaminen on harkinnanvaraista eikä velallisella ole siihen subjektiivista oikeutta. Maksusuunnitelman vahvistaminen edellyttää, että velallinen tekee uskottavaksi, että hän suorittaa itse palkasta ulosottoon menevän osan ulosottomiehelle. Velallista on näin ollen voitava pitää luotettavana. Ellei velallista voida pitää luotettavana, maksusuunnitelmaa ei tule käyttää. Ulosottomies arvioi erityisesti velallisen aikaisemman maksukäyttäytymisen perusteella, noudattaako velallinen maksusuunnitelmaa. Maksusuunnitelman vahvistamisen jälkeen velallisen velvollisuutena on suorittaa itse palkasta ulosottoon menevä osa ulosottomiehelle. Kuukausipalkasta tehtävät suoritukset on maksettava ulosottomiehelle kuukausittain.

Koska ulosottomiehen vahvistama maksusuunnitelma vahvistetaan palkan ulosmittauksen sijaan, se ei voi määrällisesti poiketa palkan ulosmittauksen lainmukaisesta määrästä. Näin ollen, jos velallisen saaman palkan määrä vaihtelee kuukausittain, vaihtelee myös maksusuunnitelmalla ulosottoon kuukausittain maksettava määrä. Velallisen taloudellinen asema ei siis muodostu erilaiseksi riippuen siitä, onko hänelle tehty palkan ulosmittaus tai vahvistettu maksusuunnitelma. Ulosottoon maksettavien määrien oikeellisuudesta huolehtii velallinen itse. Tämän kontrolloimiseksi ulosottomiehen tulee vaatia velalliselta vähintään kerran vuodessa selvitys tulopohjaan kuuluvista tuloista. Palkan ulosmittauksen helpotukset koskevat myös maksusuunnitelmaa.

Valtakunnanvoudin kanslia on todennut saadusta selvityksestä käyvän ilmi, että kantelijalle on tehty maksusuunnitelma, jota ei ole kuitenkaan vahvistettu kirjallisesti, kuten ulosottokaari edellyttää. Suunnitelma ei ole myöskään vastannut palkan ulosmittausta vastaavaa määrää eikä ulosoton tietojärjestelmästä käy ilmi, että kantelijan tulopohjaa olisi tarkastettu ulosottokaaren edellyttämällä tavalla vähintään kerran vuodessa.

Valtakunnanvoudin kanslia katsoo, että ulosottomies ei ole menetellyt asiassa lainmukaisesti. Ulosottokaaren 4 luvun 59 §:n mukaan maksusuunnitelman tulee olla kirjallinen ja sen tulee vastata palkasta ulosmitattavaa määrää. Ulosoton tietojärjestelmästä on havaittavissa, että ulosottomies ei ole dokumentoinut maksusuunnitelman perusteita, tehnyt maksusuunnitelmaa kirjallisesti eikä ole neuvonut kantelijaa, että maksusuunnitelma ei voi määrällisesti poiketa palkan ulosmittauksen lainmukaisesta määrästä.

Ulosottomiehen virheellinen menettely on johtanut siihen, että koska maksusuunnitelmaa ei ole tehty kirjallisesti eikä dokumentoitu asianmukaisesti ulosoton tietojärjestelmään, ei tietojärjestelmään ole kirjautunut automaattisesti ulosottomaksuista annetun lain 5 §:n 4 momentin mukaista taulukkomaksujen vapautusta. Ulosoton tietojärjestelmästä ja saadusta selvityksestä käy ilmi, että kantelijalle on kuitenkin myönnetty taulukkomaksun vapautus samaan aikaan kuin kantelija olisi saanut taulukkomaksuvapautuksen, jos maksusuunnitelma olisi tehty asianmukaisesti ja kirjattu ulosoton tietojärjestelmään.

Vapaakuukausista valtakunnanvoudin kanslia toteaa, että palkan ulosmittauksen helpotukset koskevat myös maksusuunnitelmaa. Ulosottomiehen virheellinen menettely on johtanut siihen, että ulosoton tietojärjestelmä ei ole tehnyt ulosottomiehelle ehdotusta mahdollisesti kantelijalle kuuluvista lakisääteisistä vapaakuukausista eikä kantelijalla ole ollut mahdollisuutta hakea vapaakuukausia ulosottokaaren 4 luvun 52 §:ssä mainituilla muilla perusteilla, koska maksusuunnitelma ei ole jatkunut yhtäjaksoisesti ja lähes yhtäjaksoisesti vuotta pykälän edellyttämällä tavalla.

Valtakunnanvoudin kanslia katsoo, että ulosotossa ei ole menetelty ulosottokaaren 4 luvun 59 §:n vaatimusten mukaisesti.

Ulosottomies (nykyinen ulosottoylitarkastaja) A on selvityksessään todennut tehneensä maksusuunnitelman suullisesti, mutta toteaa yksityiskohtien jääneen jostain syystä jääneet dokumentoimatta tietokantaan.

Ulosottolaitoksen Etelä-Suomen laajan täytäntöönpanon toimintayksikön kihlakunnanvoudi on kertonut lausunnossaan muun ohella, että A:lle on annettu vuoden 2021 aikana opastusta ja perehdytystä muun muassa ulosoton tietojärjestelmän käyttämiseen, asioiden dokumentointiin sekä yleisesti lainmukaiseen ulosottomiehen työhön. Yksikön johtava kihlakunnanvoudi on todennut lausunnossaan, että maksusuunnitelman tekemiseen, sen dokumentointiin ja lainmukaisuuteen kiinnitetään yksikössä huomiota.

Arviointi

Ulosottoviranomaisen toimintaa ja ulosottomenettelyn etenemistä ohjaa virallistoimintoisuus. Virallistoimintoisuuteen kuuluu se, että ulosottomies itsenäisesti ja aktiivisesti vastaa täytäntöönpanomenettelyn etenemisestä. Ulosottomiehen määräysvaltaa täytäntöönpanomenettelyn suhteen lieventää hieman ulosottomiehelle säädetty velvollisuus edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta sopivalla tavalla.

Velallinen voi laissa säädetyn edellytyksin välttää palkan ulosmittauksen, jos hän tekee ulosottomiehen kanssa maksusuunnitelman, jonka mukaisesti maksaa suoritukset ulosottomiehelle. Velalliselle saattaakin eri syistä olla tärkeää, että hän saa ilman palkan ulosmittausta ja työnantajalle annettavaa maksukieltoa omatoimisesti lyhentää hakijan saatavaa ulosottoon.

Vaikka maksusuunnitelman vahvistaminen on harkinnanvaraista eikä velallisella ole siihen subjektiivista oikeutta, niin ulosottomiehen tulee käyttää harkintavaltaansa yhdenvertaisella ja muutoinkin asianmukaisella tavalla. Maksusuunnitelman mukaan maksettavien erien tulee vastata sitä määrää, joka kyseiseltä velalliselta muutoin ulosmitattaisiin eikä kyse ole tässä mielessä ulosottomiehen ja velallisen välinen sopimus, vaan laissa tarkoitetun määrän periminen ilman ulosmittausta. Velallisella on myös oikeus normaaliin tapaan vapaakuukausiin tai ulosmittausmäärän helpotuksiin.

Kantelun kohteena olevassa asiassa ulosottomies on toiminut lainvastaisesti, koska tämä ei ollut vahvistanut maksusopimusta kirjallisesti ulosottokaaren 4 luvun 59 §:n mukaisesti eikä velallisen tulopohjaa ollut tarkastettu säännöksen edellyttämällä tavalla vähintään kerran vuodessa. Lisäksi saadun selvityksen mukaan velallisen palkka on vaihdellut eikä maksusuunnitelma ole täysin vastannut palkan ulosmittausta vastaavaa määrää.

Ulosottomiehen selvityksestä ei ole ilmennyt selkeää syytä sille, miksi maksusopimusta ei ole vahvistettu kirjallisesti asiasta olevan säännöksen edellyttämällä tavalla. Virheellinen menettely on sijoittunut ulosottomiehen tehtävien ydinalueelle ja on ollut omiaan heikentämään luottamusta ulosottomenettelyn asianmukaisuuteen.

Ulosottomiehen virheellinen menettely on johtanut siihen, että kantelijan pyrkimys omatoimisesti ulosottomiehen kanssa maksusopimus tekemällä välttää ulosmittaus ja asian päätyminen työnantajan tietoon, ei toteutunut. Kantelijalle vaikuttaa aiheutuneen asiassa myös vahinkoa sen perusteella, että hän ei ollut saanut ulosottomiehen merkintöjen puuttumisten vuoksi pyytämänsä vapaakuukautta joulukuulle 2020. Valtakunnanvoudin kanslian lausunnossa on todettu, että ulosoton tietojärjestelmä ei ole tehnyt ulosottomiehelle ehdotusta mahdollisesti kantelijalle kuuluvista lakisääteisistä vapaakuukausista eikä kantelijalla ole ollut mahdollisuutta ha-

kea vapaakuukausia ulosottokaaren 4 luvun 52 §:ssä mainituilla muilla perusteilla, koska maksusuunnitelma ei ole jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuotta pykälän edellyttämällä tavalla.

Vapaakuukauden myöntäminen voi olla velallisen kannalta tarpeellinen esimerkiksi tietyinä ajankohtana tarpeelliseen kertahankintaan, joten myöhemminkään myönnetty vapaakuukausi ei välttämättä korjaa vahinkoa. Vaikka ulosottokaaren 4 luvun 52 §:n mukainen muun erityisen syyn edellytys jättää tulkinnanvaraa, niin vapaakuukausia koskeva säännös on siten velvoittava, että ulosmittaus on keskeytettävä, kun säädetyt edellytykset täyttyvät.

Lisäksi ulosottomiehen virheellinen menettely olisi saattanut vaikuttaa kantelijan maksamiin taulukkomaksuihin. Kyseisessä asiassa taulukkomaksujen perintä oli kuitenkin lopetettu samaan aikaan kuin olisi tehty, mikäli maksusuunnitelma olisi tehty asianmukaisesti. Näin ollen selvityksen perusteella kantelijalle ei ole aiheutunut virheellisestä menettelystä ylimääräisiä ulosottomaksuja.

Ulosottomiehen menettely on ollut virheellistä ja se on kohdistunut ulosottoiminnan ydinalueelle. Siitä on aiheutunut kantelijalle epäedullisia seurauksia, muttei kuitenkaan välitöntä vahinkoa. Ulosottomiehelle on myös annettu opastusta ja perehdytystä muun muassa ulosoton tietojärjestelmän käyttämiseen, asioiden dokumentointiin sekä yleisesti lainmukaiseen ulosottomiehen työhön. Katson asiassa riittäväksi seuraamukseksi kiinnittää virkamiehen huomiota lainmukaiseen menettelyyn.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän ulosottoylitarkastaja A:n huomiota maksusuunnitelman vahvistamista koskevaan lainmukaiseen menettelyyn.

Lähetän päätökseni tiedoksi valtakunnanvoudin kansliaan. Pyydän, että valtakunnanvoudin kanslia saattaa päätökseni ulosottoylitarkastaja A:n tietoon.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Juho Lehtimäki